

Datum: 2015-01-26
utkastversion
Version 2

Diarienummer: 14-4628
Patrik Sandgren

Perspektiv byanät

*- en kartläggning av lokalt ägda bredbandsnät och deras
åsikter om processen för att bygga bredband på landsbygden*

Bredbandsforums kansli har fått i uppdrag att sondera möjligheterna att organisera "byanät" dvs lokalt ägda bredbandsnät. Inom ramen för detta uppdrag har en kartläggning av byanät i Sverige genomförts. Resultaten från denna presenteras i denna rapport.

Innehåll

Sammanfattning	2
Bakgrund.....	2
Syfte, definition och avgränsning	3
Metod	3
Resultat	6
Byanätens organisationsform och lokalisering	6
Byanätens status	8
Bynätens investerade tid	10
Utmaningar för byanäten.....	11
Involvering av aktörer.....	13
Kompetens inom byanäten.....	14
Behovet av organisering.....	15
Frågor för framtiden.....	17

Sammanfattning

I denna rapport har en kartläggning av byanät och preferenser bland byanätsföreträdare redovisats. Resultaten visar att det i nuläget finns över 1 000 byanät i Sverige som är i uppstartsfas, har nät under byggnation alternativt har färdiga nät.

Byanäten i Sverige är koncentrerade till södra Sverige och drivs primärt i form av ekonomiska föreningar. Undersökningen visar att för att näten ska kunna byggas krävs att byanäten investerar tusentals timmar egen tid i form av frivilligt arbete. Flertalet aktiviteter som följer av byanätsprocessen är tidskrävande och en rad utmaningar kan uppkomma i arbetet. Dessa omfattar att samla tillräckligt med engagemang hos byalagets medlemmar, navigera i den process som omger bredbandsstöd och hitta svar på frågor som rör exempelvis upphandling. Mot bakgrund av det ställer sig majoriteten byanäten positiva till ökat samarbete, inte minst för att kunna stötta varandra och dra nytta av kunskap och erfarenheter. Sistnämnda innefattar också att göra bättre strategiska vägval om byanätens framtid. Resultaten i denna rapport indikerar att det i nuläget endast är en liten del som påbörjat en sådan diskussion.

Bakgrund

I Sverige sker utbyggnaden av bredband på landsbygden genom en decentraliserad modell kallad "byanätsmodellen". Modellens ledstjärna är ett lokalt ledarskap. Det innebär att det är landsbygdsborna själva som initierar och är drivande i processen att få fiberbaserade nät på plats. Modellen medger bredbandsutbyggnad till en lägre kostnad än vad en marknadsaktör kan åstadkomma på egen hand. Det lokala ledarskapet materialiseras i ideellt arbete, pragmatisk syn på markåtkomst samt användning av exempelvis lokala gräventreprenadsfirmor, faktorer som sammantaget markant sänker byggnationskostnaderna.

Fram till årsskiftet 2013/2014 hade ca 100 000¹ nya bredbandsanslutningar etablerats i Sverige med hjälp av byanätsmodellen. Etableringstakten för byanät förefaller därtill ökat under 2014.² Det är dock oklart hur många byanät som faktiskt är verksamma och var dessa finns lokaliserade geografiskt. Genom de öronmärkta anslagen för bredband på landsbygden (3,2 miljarder kr) som finns avsedda för perioden 2014-2020 finns det goda skäl att tro att:

- ✓ Antalet byanät i byggnationsfasen kommer att öka
- ✓ Intresset för byanät (fiber till byn) kommer att öka
- ✓ Antalet byanät i förvaltningsfas kommer att öka.
- ✓ Byanäten kommer bli viktigare på landsbygden och mer synbara.
- ✓ Antalet frågor som rör byanätens förehavanden kommer att öka.

¹ Baseras på en uppskattning från PTS ansökningar om medfinansiering, 2014.

² Baseras på uppskattning från Bredbandsforum. Eftersom stödsystemet för bredband krävde att projekt som initierats under 2007-2013 ska vara avslutade innan utgången av 2014 finns det goda skäl att tro att antalet färdigsälda nät ökat kraftigt under sistnämnda år. Nät som inte blivit färdigställda riskerar att få betala tillbaka hela eller delar av det stöd de utlovats.

Eftersom byanäten förväntas växa i omfattning är sannolikheten stor att deras potentiella marknadsavtryck kommer att öka. Idag agerar de i stor utsträckning som ”isolerade öar”. Frågan är hur de ser på bredbandsbyggnationsprocessen och de utmaningar som följer av denna. Byanäten möter en rad utmaningar, men hur dessa upplevs och hanteras saknas det fortfarande kunskap om.

Syfte, definition och avgränsning

Syftet med denna rapport är att göra en beskrivning av byanäten i Sverige. Mer konkret innebär detta att rapporten avser besvara tre frågor:

- 1. Hur många byanät finns det i Sverige?
- 2. Var finns byanäten lokaliserade geografiskt?
- 3. Hur ser byanäten på sin nuvarande situation och framtid?

Byanät definieras i denna rapport som lokalt avgränsade initiativ där frivillighetskrafter i form av boende och fastighetsägare (byalag) utgör en betydande kraft för att färdigställa ett bredbandsnät. Utbyggnaden genomförs som bisyssla/fritidssysselsättning. De inblandade har inte nödvändigtvis profession inom bredbandsområdet, men leder i stor utsträckning arbetet. I denna rapport inkluderar byanät initiativ där det finns:

- A. en uttalad avsikt att initiera utbyggnad av ett eller flera lokala bredbandsnät
- B. ett pågående arbete med att uppföra ett eller flera lokala bredbandsnät
- C. ett eller flera lokala bredbandsnät som färdigställts.

Operativt har valet gjorts att avgränsa byanäten till att enbart inkludera registrerade organisationer. Detta innebär att kartläggningen enbart inkluderar individuella firmor, ideella föreningar, ekonomiska föreningar och aktiebolag.³

Metod

För att få en bild av antalet byanät och deras lokalisering har en kartläggning genomförts enligt följande systematik:

1. Genom samarbete med Jordbruksverket har ansökningar inom Landsbygdsprogrammet 2007-2014, där offentliga stödmedel för byggnation av lokala bredbandsnät varit ett projektmål, extraherats. Både ansökningar som beviljats och som fått avslag har inkluderats i sammanställningen.
2. Genom samarbete med Bolagsverket har ekonomiska föreningar extraherats som har inkluderat ordet ”fiber” eller ”bredband” i sin verksamhetsbeskrivning.

³ Det finns enskilda samfund och hushållningssällskap som ansökt om medel för byggnation av ett byanät. Dessa har inkluderats.

3. Genom samarbete med Ledningskollen har det varit möjligt att identifiera ledningsägare i form av ekonomiska föreningar som uppger att de äger bredbandsnät.
4. Genom samarbete med PTS har det varit möjligt att identifiera nätägare och operatörer i form av byanät.
5. Genom samarbete med länsstyrelser och regioner har ytterligare tentativa byanät identifierats.⁴

Totalt har inventeringen resulterat i drygt 1600 poster varav ca 1 000 identifierats som unika.⁵ Posterna har bedömts motsvara tentativa byanät i planeringsfas, under konstruktion eller som är i drift. Byanäten har standardiserats genom att de försetts med kontaktuppgifter och geografisk information. Detta har möjliggjort identifiering av var de finns i Sverige.

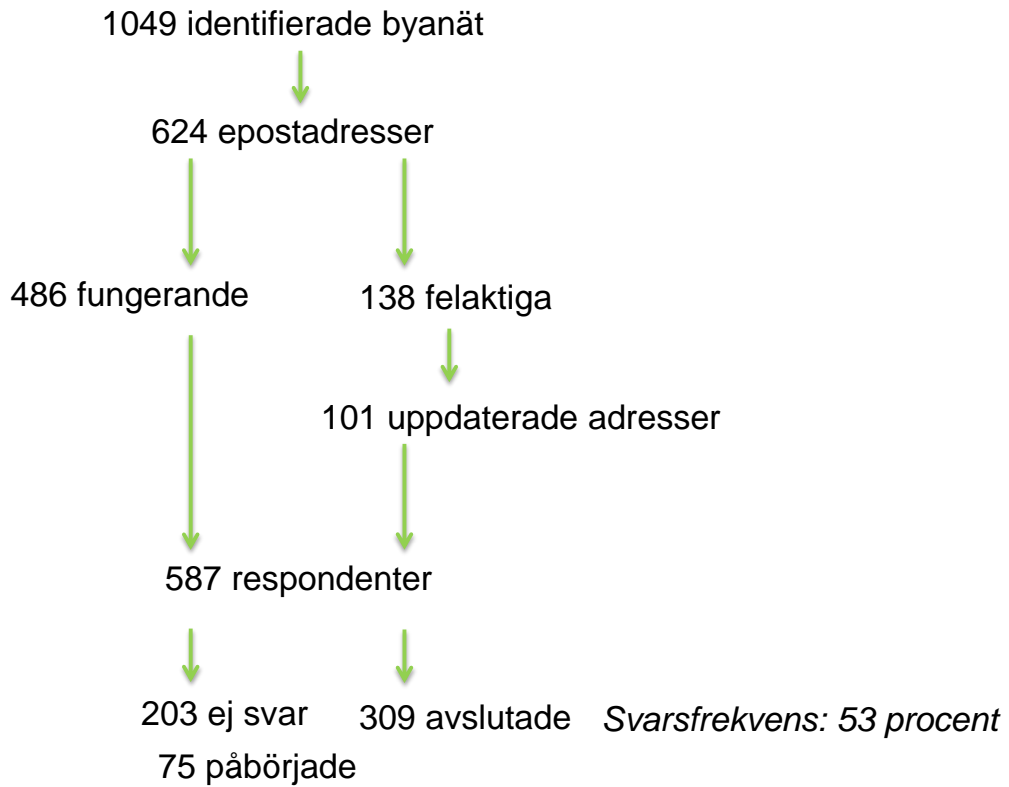
För att svara på hur byanäten ser på sin nuvarande situation och framtid har en enklare enkät konstruerats i samarbete med Coompanion, LRF och Hela Sverige ska leva. Enkäten har skickats till kontaktpersoner hos de föreningar där en fungerande epostadress kunnat identifieras. Sammantaget innebär det att nästan 600 av de 1000 identifierade byanäten mottagit enkäten, varav ca 300 valt att fullfölja enkäten och svara.⁶ (Se figur)

⁴ Det kan tilläggas att försök att få tillgång till Lantmäteriets uppgifter över samfällighetsföreningar som förvaltar en bredbandsanläggning har gjorts. Lantmäteriet har uppgifter över ledningsrättshavare, men saknar uppgifter över juridisk form. Detta gör uppgifterna mindre användbara i detta läge.

⁵ Avser unika organisationsnummer

⁶ Alla respondenter har dock inte svarat på alla frågor.

Figur. Schematisk bild över totalt antal unika identifierade byanät och respondenter i undersökningen av preferenser.

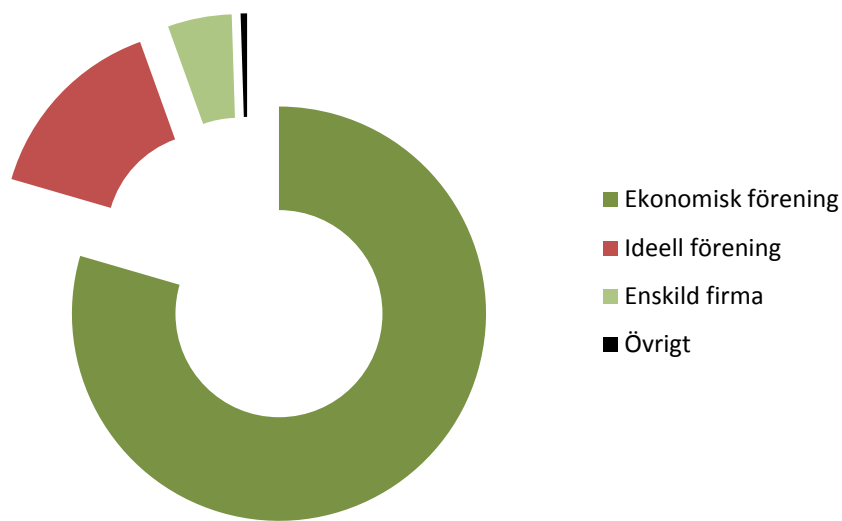

Resultat

Byanätens organisationsform och lokalisering

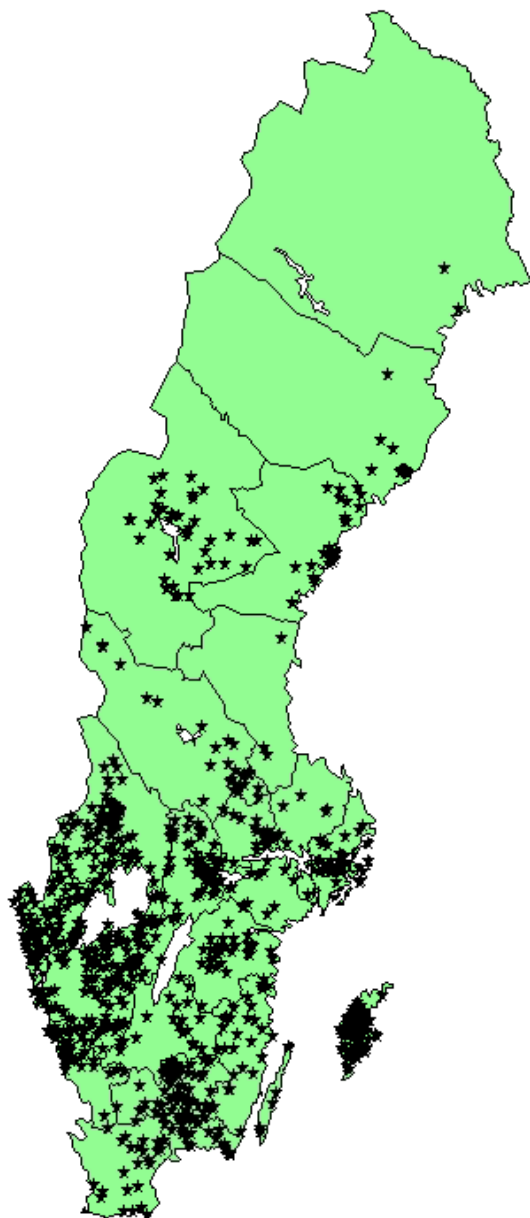
När uppgifterna från de olika källorna ställs samman förefaller det finnas ca 1 000 byanät i Sverige. Den stora majoriteten av dessa, nästan 80 procent, har valt ekonomisk förening som organisationsform, medan drygt 15 procent betecknas som ideella föreningar och strax över fem procent är enskilda firmor. Enstaka andra organisationsformer, bland annat aktiebolag finns också. (Se figur)

Figur. Fördelning av organisationsformer (Avrundat)

Sammanställningen tydliggör också att byanäten är mycket ojämnt fördelade över landet. ca 25 procent av byanäten återfinns i Västra Götaland. I fyra andra län (på Gotland samt i Värmland, Kronoberg och Örebro) återfinns ytterligare totalt 35 procent av näten. Övriga 16 län uppvisar en relativt jämn fördelning. (Se figur)

Figur. Identifierade byanät i Sverige, 2014.

Även om resultaten är robusta bör de tolkas med försiktighet. Att ett län utmärks av ett mindre antal byanät behöver inte innebära avsaknad av lokalt engagemang. Det kan lika gärna vara en indikation på att länet eller regionen valt en strategi där en offentlig aktör (en kommun, region eller en länsstyrelse) är projektägare och samverkar med byalagen. Ett tydligt exempel på detta är Västerbotten. I länet har ”byanätsmodellen” använts under 15 år och starkt bidragit till att Västerbotten idag kan erbjuda över 30

procent av medborgarna på landsbygden fiberbaserat bredband. Referensvärdet för Sveriges landsbygd är ca 10 procent. Detta innebär att Västerbotten i relativa tal har en bredbandstillgång på landsbygden som är tre gånger högre än övriga landet, trots stora avstånd och låg befolkningsdensitet. Nyckeln till den starka utbyggnaden i Västerbotten har initialt varit byanät, men länet har gjort valet att integrera de enskilda näten i en större sammanhängande struktur – kommunalt såväl som regionalt. En följd av denna strategi har blivit att de byalag som stod för utbyggnaden inte äger näten och följaktligen inte dyker upp när sondering av byanät ska göras. Byanäten var med andra ord ett sätt att initiera utbyggnad, men har inte ansetts vara optimalt för den löpande förvaltningen och den fortsatta utvecklingen av fiberbaserat bredband i regionen. Det är fullt möjligt att Västerbotten bara är ett exempel bland flera. Samma utveckling kan skett även i andra län. Sammantaget finns idag en rad olika modeller som i olika utsträckning bygger på byanät.⁷

Byanätens status och storlek

Byanäten i Sverige har kommit olika långt och befinner sig följaktligen i olika faser av utvecklingen. Av de identifierade byanäten är strax under 15 procent i uppstartsfas. Detta innebär att de inlett en rad aktiviteter så som att sondera intresse bland de boende, formera en organisation för att driva arbetet, kalla till uppstartsmöte och göra grovprojektering. Eventuellt har de även påbörjat arbetet med en ansökan om bredbandsstöd.

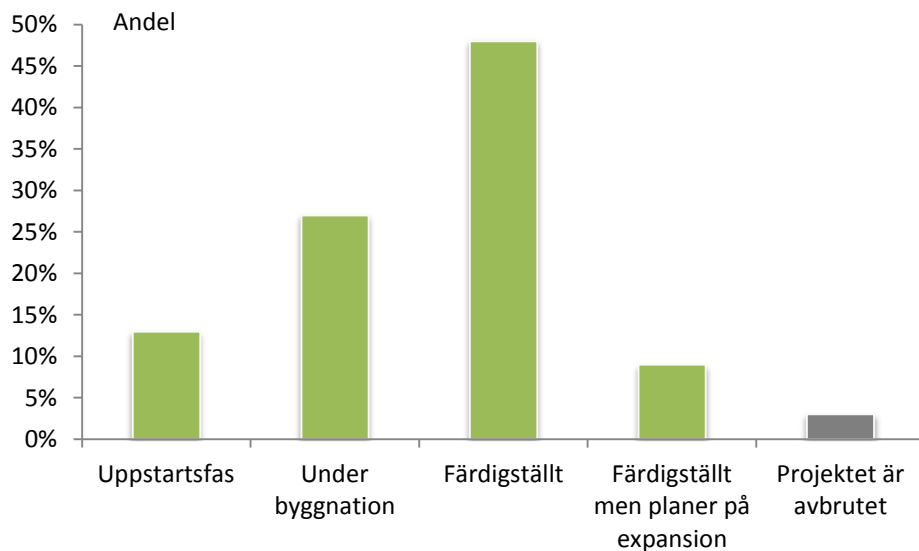
Kartläggningen visar också att drygt 25 procent av byanäten är under produktion så tillvida att arbetet med byggnation pågår. För dessa byanät har delar eller hela nätet handlats upp och markarbeten inletts. Näten är således under konstruktion.

I ca 50 procent av de kartlagda byanäten är arbetet slutfört, så tillvida att det finns ett fungerande bredbandsnät. Hushållen kan därmed koppla upp sig och dra full nytta av att använda elektroniska tjänster. Utöver detta finns också en grupp byanät som färdigställts men som planerar för fortsatt arbete genom expansion, det vill säga de planerar att bygga ut nätet med nya sträckningar och abonnenter. Totalt utgör de ca 10 procent av stocken byanät,

Utöver ovanstående kan det i sammanhanget också vara värt att notera att det finns en mindre grupp byanät där projektet att konstruera ett nät genom lokalkrafterna gått i stå. Drygt tre procent av de identifierade byanäten uppger att de fått avbryta byggnationen då ”byanätsmodellen” inte ansetts som framkomlig. En del av dessa har dock ändå kunnat få bredband exempelvis genom att projektet i sin helhet övertagits av det lokala stadsnätet eller en annan kommersiell aktör. (se figur)

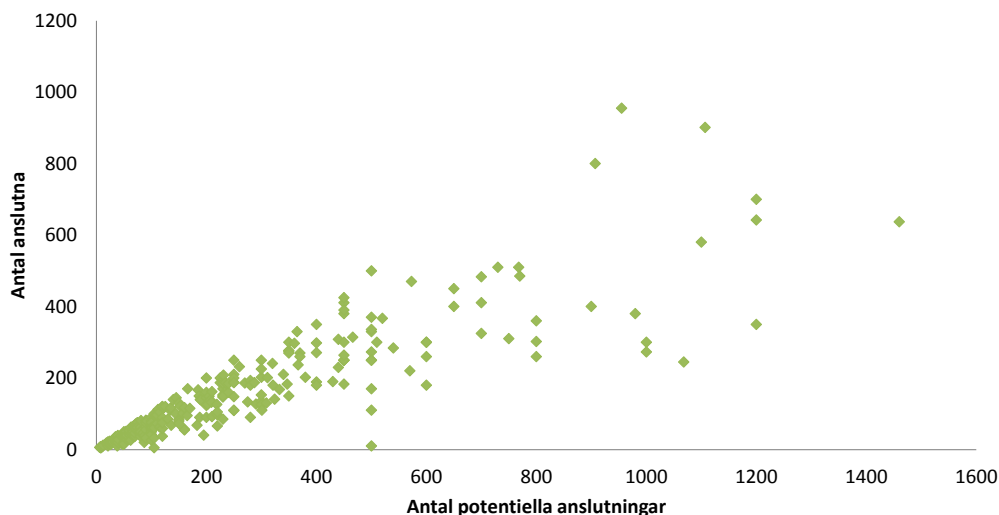
⁷ Bredbandsforum, ”Bredband i hela landet”,
[http://www.bredbandivarldsklass.se/Documents/Slutrapport%20Byan%C3%A4tsgruppen_Bredband%20i%20hela%20landet.pdf] 2015-01-07

Figur. Klassificering av byanät med avseende på byanätsprocessen.

Ett genomsnittligt byanät omfattar ett område som täcker in ca 250 potentiella anslutningar. Av dessa förväntas att minst ca 150 st kommer att teckna sig för en uppkoppling, vilket ger en genomsnittlig anslutningsgrad på ca 60 procent. Anslutningsgraden varierar dock med storleken på byanätet. Nät med mindre än 100 potentiella anslutningar – vilket utgör ca 40 procent av de undersökta näten – har en anslutningsgrad som uppgår till närmare 75 procent. För byanät med 100 – 400 potentiella anslutningar (ca 40 procent av näten) uppgår anslutningsgraden till ca 65 procent medan det för näten med över 400 potentiella anslutningar är strax över 55 procent. Ca 5 procent av de tillfrågade byanäten saknar uppgift om hur många potentiella anslutningar som finns, vilket uteslutande är nät där byanätsprojektet avbrutits. (Se figur)

Figur. Antal potentiella anslutningar och antal som valt att ansluta sig per byanät

Bynätens investerade tid

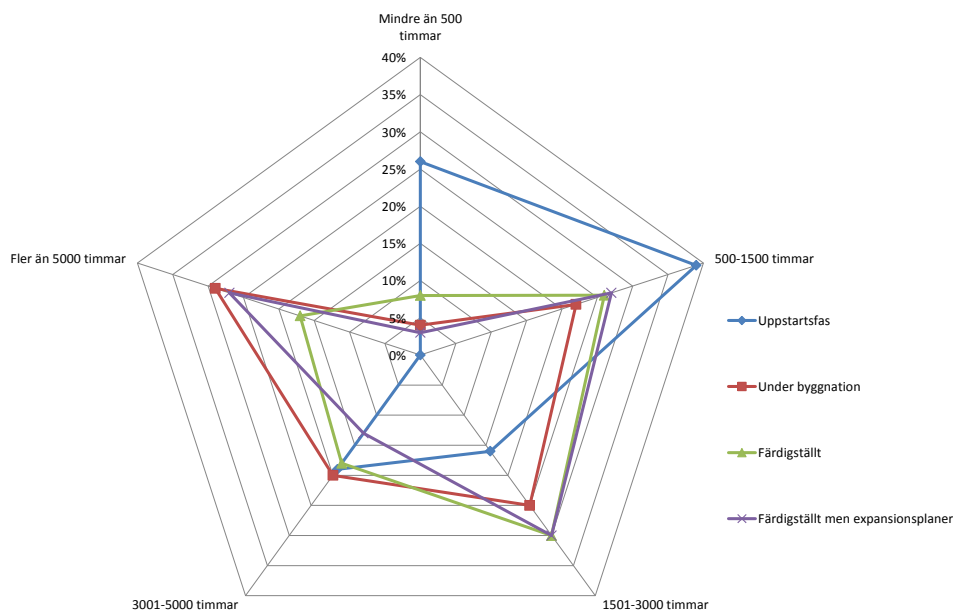
En central del av modellen med byanät är att de boende är beredda att ställa upp med sin egen tid. Hur mycket tid som investeras varierar dock kraftigt.

Bland de byanät som befinner sig i *uppstartsfasen* uppger 65 procent att de lagt upp till 1 500 frivillig arbetstimmar på förberedelser av projektet. Det finns dock exempel som tagit rejält längre tid. Ca 20 procent av byanäten i uppstartsfas har investerat över 3 000 timmar i aktiviteter kopplade till projektstarten och sonderingar inför byggnation av bredbandsnätet. Detta indikerar att även de tidiga faserna av ett byanätsprojekt kan vara mycket tidskrävande. Den investerade tiden kan dock ses i ljuset av att många upplever att alternativ saknas och därför är beredda att arbeta hårt. Ett av byanäten som identifierats formulerar detta på följande sätt:

”För flera av oss handlar det inte om att få bättre bredband, utan att få bredband överhuvudtaget, jag har 0,25 ADSL och mobiltäckning endast när solen skiner.”

För de byanät som befinner sig i *byggnation* har ca hälften lagt ner upp till 3 000 timmar. En fjärdedel uppger dock samtidigt att de fått investera mer än 5 000 timmar frivilligt arbete - och att de trots det ännu inte befinner sig i slutfas. Att det finns en stor spridning blir också tydligt när resultaten jämförs med den uppskattade tidsåtgången för de byanät som färdigställt sina nät. Över 60 procent uppger att de klarat att bygga klart näten med en frivillig insats om maximalt 3 000 timmar. Det finns dock samtidigt påfallande många exempel på byanät som lagt fler än 5 000 timmar. Särskilt intressant att notera är även att det trots en stor investering av egen tid finns byanät som har krafter kvar och därför planerar för fortsatt expansion av näten. (Se figur)

Figur. Antal investerade timmar av frivilligt arbete i olika faser i byanätsprocessen

Utmaningar för byanäten

En bidragande orsak till skillnaderna i nedlagd tid är att byanäten, i processen att få näten på plats, stöter på hinder. En del av dessa hinder utgörs av återkommande utmaningar. Nästan hälften av byanäten upplever exempelvis att det är en utmaning att få upp ett tillräckligt engagemang för själva byanätsprocessen. Detta ger också en förklaring till varför mycket tid måste läggas på uppstartsfasen. En av de svarande uttrycker detta så som att:

”Det svåra är att komma igång. Samla folk och bilda en ekonomisk förening.”

Svaren från byanäten vittnar exempelvis om att få är intresserade av att agera projektledare och att ännu färre vill bidra med eget arbete (dagsverken). Bristen på engagemang upplevs också finnas hos samarbetspartners så som kommunerna och marknadens aktörer. Förfrågningar besvaras inte och avsaknad av kontaktpersoner gör det svårt att diskutera och dra processen vidare. Till detta kommer utmaningar som rör kassalikviditeten. Byanäten har ofta begränsade resurser och därmed små ekonomiska marginaler. Det kan därför uppstå svårigheter att få likviditen att räcka till när löpande räkningar för utfört arbete från exempelvis entreprenadfirmer ska betalas. Saknas i dessa lägen exempelvis en checkkredit eller ett kommunalt borgensåtagande kan situationen försämrats ytterligare. (Se tabell)

Tabell. Andel byanät som upplever utmaningar i byanätsprocessen (flera valalternativ möjliga)

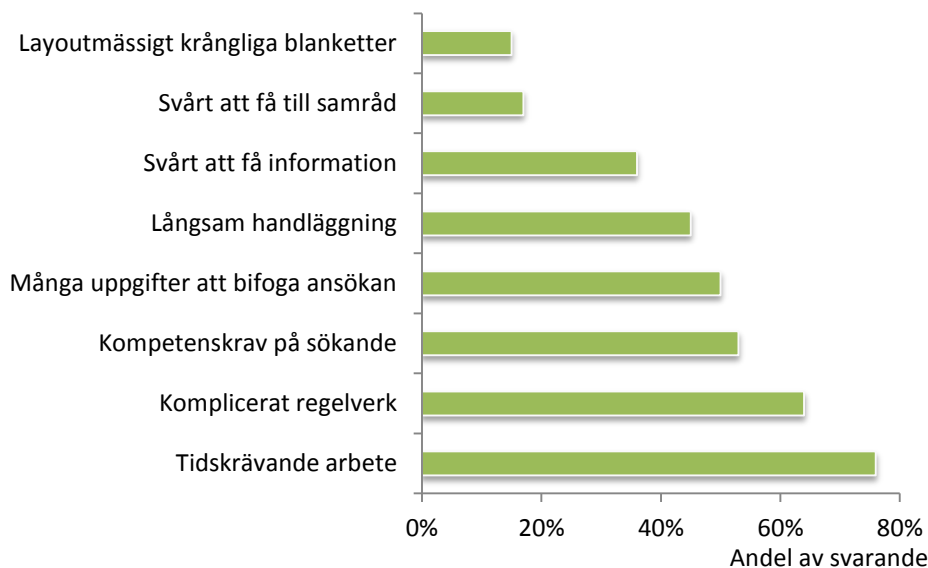
<i>Upplevd utmaning</i>	<i>Andel av de tillfrågade</i>
Långt avstånd till stamnät	11%
Lågt engagemang från marknaden	25%
Låg kunskap om bredbandsbyggnation	28%
Svårt att få finansiellt stöd	28%
Lågt engagemang från kommunen	34%
Få intresserade av anslutning	35%
Svårt att få likviditet	40%
Lågt intresse att ha en ledande roll i byanätsprojektet	46%
Lågt engagemang att delta med dagsverken	48%

För att hantera och parera kostnader finns olika stödmöjlighet för bredbandsutbyggnad Dessa används i stor utsträckning av byanätet för att realisera byggnationen. Över 80 procent av byanäten uppger exempelvis att de ansökt om stöd och fått sin ansökan beviljad. En klar majoritet upplever dock stödprocessen som ganska eller mycket svår. Högt ställda krav, många uppgifter och ett komplicerat regelverk gör i praktiken stödansökan till en tidskrävande process för de sökande. Handläggning av stödansökningar upplevs därtill som långsam, med svårigheter att få adekvat information, vilket ytterligare förmörkar synen på hur bredbandsstödet hanteras. (Se figur)

En ytterligare faktor berör stödordningen, det vill säga de regelverk som kringgärdar bredbandsstödet. Över åren (2007-2013) har regelverket har åtskilliga gånger förändrats. I vissa fall har detta fått negativa konsekvenser genom att stödmottagare blivit återbetalningsskyldiga. Ett byanät som sökt stöd beskriver situationen som allt annat än optimal

” En massa osäkerhet... Att uppleva att våra myndigheter... mer försöker stjälpa än stödja. Att aldrig få ett konkret svar att 'Detta gäller'.”

Figur Andel byanät som upplever utmaningar i ansökan om bredbandsstöd (flera valalternativ möjliga)

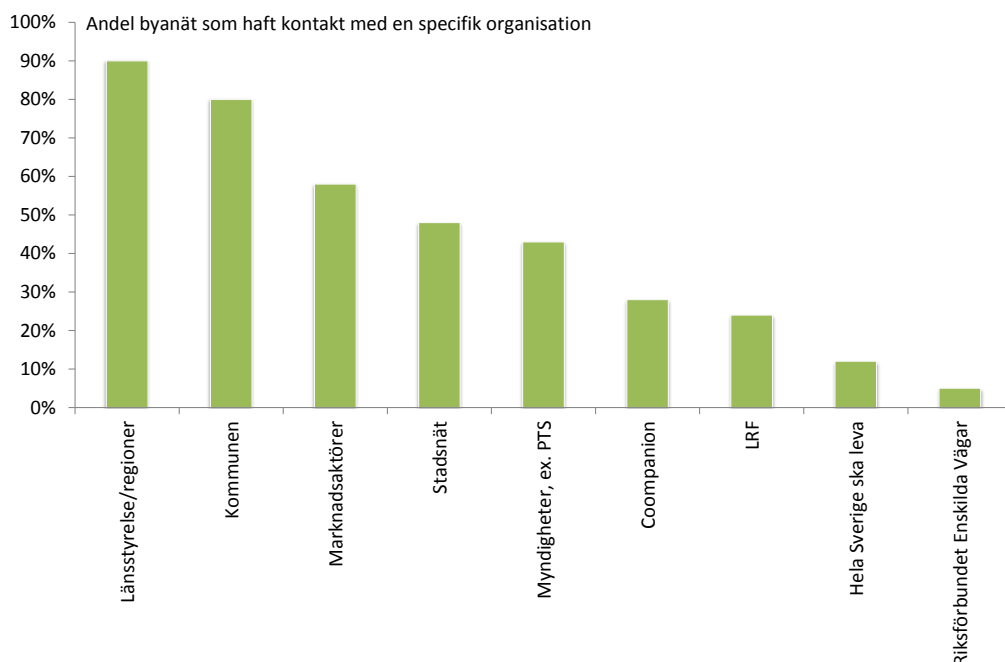
Involvering av aktörer

Utmaningen med bredbandsstöden inkluderar också att många aktörer är involverade. En av förklaringarna till detta är svårigheten för en enskild part att kunna svara på alla de frågor som uppkommer. Detta är en följd av att resurser och mandat delas mellan olika offentliga nivåer och myndigheter. I vissa fall upplevs dock de offentliga aktörerna medvetet fransäga sig allt ansvar. Där så sker lämnas byanäten att själva navigera i det landskap som omger bredbandsbyggnation på landsbygden, ett landskap fyllt av juridiska svårigheter och tekniska vägval. Ett av byanäten sammanfattar situationen på följande sätt:

”Att driva ett bredbandsprojekt är en extrem hinderbana. Jag förstår varför myndigheter och kommun vill överlåta det till byalag, för att själva undvika problem och spara kostnader.”

I formell mening har Jordbruksverket det sammanhållande ansvaret för en väsentlig del av bredbandsutbyggnaden på landsbygden. I många avseenden hänvisas dock till länsstyrelserna som är Jordbruksverkets handläggande myndigheter. Dessa saknar i nuläget både mandat, kompetens och resurser för att kunna möta alla frågor som uppkommer på bredbandsområdet. Frågor skickas därför vidare till kommuner, marknadsaktörer och stadsnäten. För de stödsökande byanäten är jakten på information därför en navigation bland ett flertal aktörer där ingen kan svara på allt och svaren på samma fråga skiljer sig åt mellan olika aktörer. I praktiken har dock enskilda aktörer och organisationer börjat fungera som inofficiella experter i specifika frågor. Så är fallet med Coompanion som i flera fall hanterar byanätens frågor om ekonomiska föreningar. Liknande roll har LRF fått i frågor om markersättning och Hela Sverige ska leva beträffande försäkringar i samband med byggnation. (Se figur)

Figur. Andel byanät som sökt kontakt med ett urval av aktörer

Kompetens inom byanäten

Även om byggnationen av byanät ger upphov till en rad frågor och tvingar byanäten till ett aktivt kunskapssökande så finns det också en påtaglig kompetenspool inom byalagen själva. Föreningarna som organiserar arbetet med näten samlar generellt människor med olika bakgrund och erfarenheter. Pluralismen kan vara mycket användbar i det operativa arbetet. Det ska också tilläggas att personerna som är drivande i arbetet med bredbandsnät ofta är ”föreningsmänniskor”. I flera fall har de tagit sig an andra lokal projekt innan de initierade arbetet med bredbandsbyggnation.⁸ I stort upplever byanäten också att de har god kunskap i ekonomiska frågor och vana att orientera sig i löpande redovisning och finansieringslösningar. Detta skulle möjligen kunna avspegla att andelen företagare är högt bland landsbygdsbefolkning⁹ varför kalkylering och bokföring tillhör nödvändiga baskunskaper.

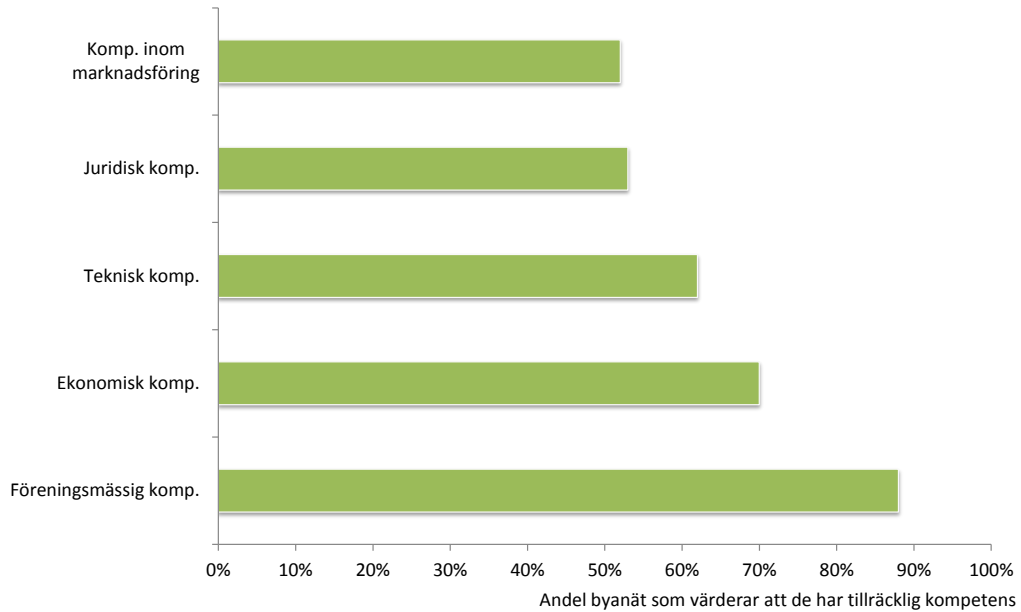
Om kunskaperna i ekonomi uppfattas som goda förefaller det dock finnas utvecklingspotential i fråga om juridik och marknadsföring. Vartannat byanät uppger att de saknar tillräcklig kompetens inom nämnda områden. Denna brist ger svårigheter i bedömning av avtal, tolkningar av regler liksom kunskap om rättigheter och skyldigheter. Utan kunskap i juridik blir det strängt taget en utmaning att på egen hand kunna avgöra ”vad som gäller” (exempelvis vid en överlåtelse). Bristen på färdigheter inom marknadsföring skapar på motsvarande sätt kommunikationsbarriärer vilket

⁸ Stenbacka, Susanne, ”Byanätsprocessen”, [<http://www.bredbandivarldsklass.se/Documents/stenbacka.pdf>], 2014-12-18

⁹ Jordbruksverket, ”Företagandet på landsbygden – stad eller land, gör det någon skillnad”, [<http://www.landsbygdsnatverket.se/download/18.78be32b411dd24541d28000531713/1370172471316/Slutlig+rapport+PDF.pdf>], 2014-12-16

exempelvis gör att införsäljningen försvåras och att anslutningsgraden in når sin fulla potential. En tredjedel av byanäten uppger också att de saknar teknisk kompetens inom sitt byalag. Tänkbara konsekvenser av detta kan bli att byggnationen försvåras och fördras eftersom beslut om byggnationssätt, liksom material- och teknikval kommer att kräva omfattande konsultstöd. (Se figur)

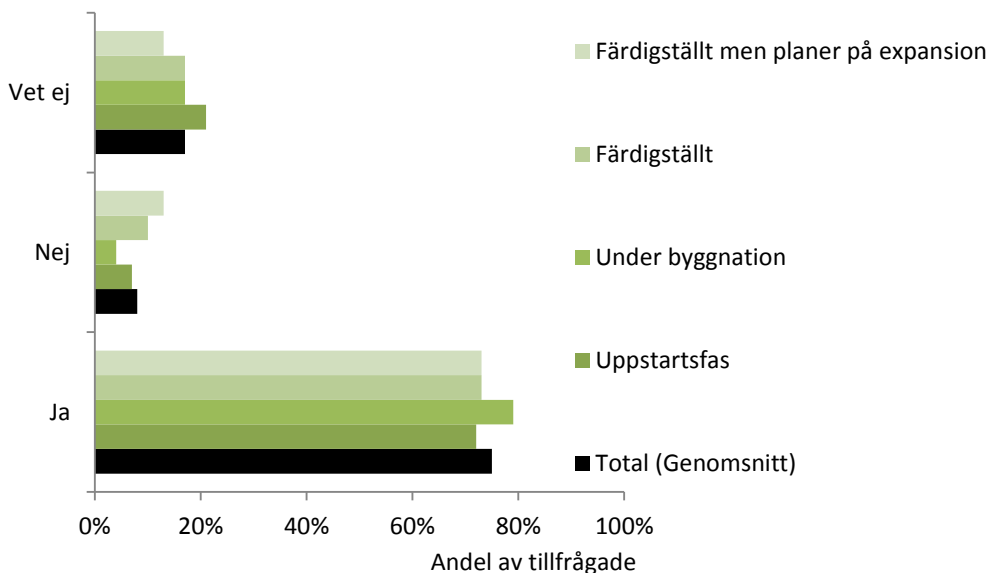
Figur. Självskattning om den egna kompetensen bland byanätets medlemmar är tillräcklig för ett urval av områden.

Behovet av organisering

För att bland annat kunna täcka upp för det kompetensglapp som upplevs finnas inom ett flertal byanät ställer sig många positiva till ett ökat samarbete. Över 80 procent av byanäten ser exempelvis att det finns ett behov av ökad organisering. Intresset är påtagligt oavsett hur långt byanäten nått i byggnationsprocessen. Sistnämnda indikerar att det finns en kontinuerlig efterfrågan på råd och stöd kring såväl utveckling som förvaltning av byanät. (Se figur)

Figur. Andel byanät i olika faser som anser att det finns behov av ökad organisering

På samma sätt som byanäten till sin karaktär är olika finns det en rad olika perspektiv på vad samarbete mellan byanät borde inrymma. Perspektiven täcker in skilda aspekter och sträcker sig från redundanshöjande åtgärder till att samordna information om möjligheterna med fiberbaserat bredband. För många byanät förefaller det till stor del handla om att ha någon att bolla tankar med. Ett av de svarande byanäten uttrycker detta på följande sätt:

” ... får man problem behöver man stöd... Man behöver någon att diskutera med! Inte behöva göra alla fel själv utan lära sig av andra.”

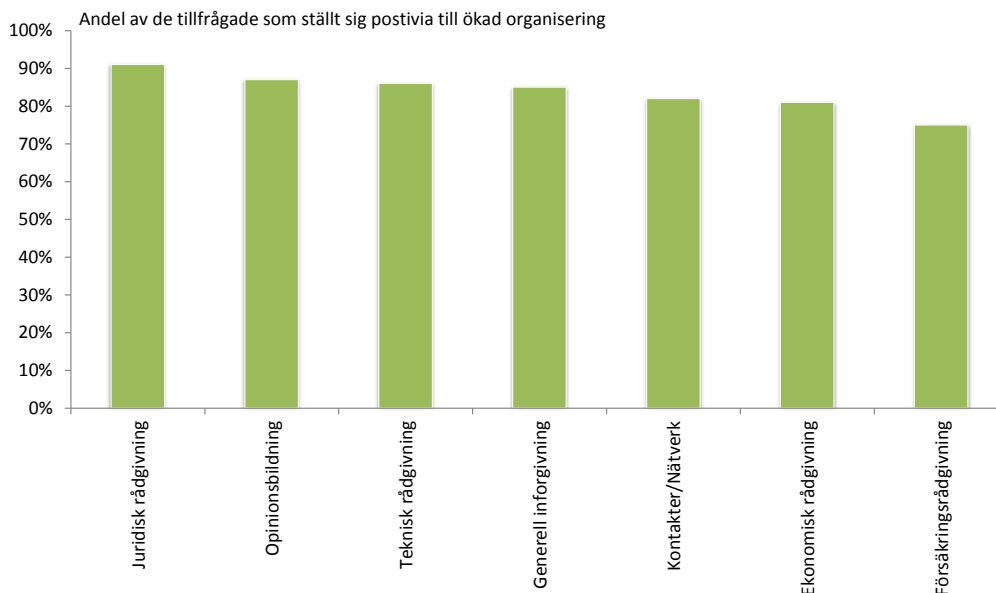
Om behoven aggregeras upp och kategoriseras förefaller det finns sju tematiska områden där behov av en organisering av byanäten skulle kunna fylla en funktion: juridik, lobbying, teknik, kontakter, ekonomi, försäkringar samt vad som kan rubriceras som ” allmän bredbandsinformation”.

Mest efterfrågat är ett ökat stöd i juridiska frågor. Precis som när den egna kompetensen värderas uttrycks behov av stöd när avtal, överlåtelser och regler för upphandling ska tolkas. Behovet förstärks av att regelverket som omger stöd, (vid ett flertal tillfällen) genomgått förändringar. Ett till detta närliggande område kan kallas opinionsbildning exempelvis i form av lobbying. Byanäten upplever att de har en egen roll på marknaden med egna preferenser för framtiden, preferenser som inte alltid överensstämmer med det som marknaden, stadsnäten eller myndigheterna ger uttryck för. Att gemensamt arbeta för att positionera byanäten, driva opinionsarbetet och ta strid för det gemensamma ”byanätsintresset” framförs därför som centralt. Lika viktigt upplevs också behovet av teknisk rådgivning vara. Trots att byggnation av fiberbaserade nät kommit att bli allt mer standardiserat finns otaliga frågor om tekniska vägval hos byanäten. Till viss del bottnar dessa i en rädsla att göra ”fel”, det vill säga

att göra ett val som begränsar möjligheterna att utveckla nätet eller som i praktiken innebär att brott mot de regler som omger bredbandsstödet. Att göra rätt är också ett tema som går igen. Behovet av generell information som är aktuell, relevant och kvalitetssäkrad förefaller stort. Sistnämnda innefattar också en efterfrågan på information som är opartisk, det vill säga står fri från marknadsaktörer, stadsnät och myndigheter.

Drygt 80 procent av de som ställer sig positiva till en ökad organisering av byanäten, påtalar också behovet av ökade kontakter. Fler kontakter förväntas ge bättre sociala nätverk mellan olika aktörer och att kunna öka samarbete kring finansieringslösningar, upphandlingar och ekonomi. Slutligen finns också ett påtagligt intresse för gemensamma försäkringar – möjligen för att inte bara skydda mot personskador vid byggnationen utan också mot krav på skadestånd och återkrav exempelvis av stödmedel från ansvariga myndigheter. (Se figur)

Figur. Områden där ökat samarbete genom organisering vore önskvärt enligt byanäten

Frågor för framtiden

Medan intresset för en organisering förefaller stort är det oklart hur byanäten ser på sin egen framtid. Näten kan förvaltas på olika sätt. Marknadsaktörer på både nationell och lokal nivå har dock tydliggjort att de är intresserade - inte bara att ha ett förvaltningsansvar - utan att helt överta byanäten och inkorporera dem i sin ordinarie nätstruktur. Trots detta förefaller frågan om ägande inte stå överst på byanätens agenda. Ca 75 procent av byanäten har inte inlett några diskussioner om eventuell försäljning. Möjligen avspeglar detta att mottagande av bredbandsstöd tidigare inneburit att ägandet måste behållas hos den ordinarie projektägaren i minst fem år, och att det därför ännu inte blivit aktuellt att överväga en försäljning. I nuläget förefaller det heller inte finnas någon tydlig trend i någondera riktning. Av de byanät som fattat beslut är det en lika stor andel som valt att bibehålla ett fortsatt lokalt ägande som de som beslutat att genomföra en avyttring. (Se figur)

Figur. Andel byanät som fattat beslut om förändring i ägandet

